

1 Mayıs ve Enternasyonalizm

Mayıs 2023

Yıldırım Koç

1 Mayıs'ı yıllardır "işçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü" olarak kutluyoruz. Her yıl 1 Mayıs öncesinde ve sonrasında "işçi sınıfı enternasyonalizmi" konusunda çeşitli yazılar yayımlanır, enternasyonalizme ilişkin değerlendirmeler yapılır. "Bütün ülkelerin işçilerinin birleşmesi" gerektiği yazılır. Özellikle günümüzde Avrupa'nın bazı emperyalist ülkelerinde grev ve direnişlerin yaygınlaşması, bu konudaki söylemi haklı kılar gibi de gözükebilir.

1 Mayıs vesilesiyle "işçi sınıfı enternasyonalizmi" anlayışının günümüzde ve hatta emperyalizm çağında geçerli olup olmadığını sorgulamak gerektiğini düşünüyorum. Ancak daha önce, 1 Mayıs konusundaki yaygın bir yanlış bir kez daha düzeltmek gerek.

1 MAYIS VE ŞİKAGO OLAYLARI

İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü 1 Mayıs, İkinci Enternasyonal'in 1889 yılındaki kuruluş kongresinde alınan karar doğrultusunda dünyanın birçok ülkesinde kutlanmaktadır. 1780'lerde başlayan Birinci Sanayi Devrimi sonrasında 19. yüzyılda çok uzun çalışma süreleriyle hayatları cehenneme çevrilmiş olan işçiler, öncelikli olarak çalışma süresinin kısaltılması için mücadeleye başladılar. Birinci Enternasyonal'in 1866 yılındaki Cenevre Kongresi'nde alınan karar, sekiz saatlik işgünü için mücadele edilmesini öngörüyordu. Bu nitelikte bir kararın 1889 yılında İkinci Enternasyonal'in kuruluş kongresinde alınması sonrasında, 1890 ve 1891 yıllarında birçok ülkede kitlesel eylemler düzenlendi. İkinci Enternasyonal'in 1891 kongresinde alınan karar ise, sekiz saatlik işgünü, barış ve uluslararası düzeyde işçi haklarını koruyan düzenlemeler için her yıl 1 Mayıs'ta gösteri yapılmasını öngörüyordu. 1 Mayıs bu süreçte ortaya çıktı.

3 Mayıs 1886 tarihinde ABD'nin Chicago kentinde grevci işçilerin üzerine ateş açılması üzerine 4 Mayıs 1886 günü yapılan mitingde bir bomba atılması sonrasında polislerin ölmesi, işçi hareketine bir gözdağı verilmesi için bahane oluşturdu. Mitingin düzenlenmesinde sorumluluğu olan 8 anarşist tutuklandı; hukuk dışı bir yargılama sonrasında 7 kişi idama, 1 kişi 15 yıl hapse mahkûm edildi. 2 idam mahkûmunun cezası müebbet hapis cezasına dönüştürüldü. 5 kişiden biri, idamdan önce hücrelerinde öldürüldü veya intihar etti. 4 anarşist işçi önderi de 1887 yılında asılarak öldürüldü. Chicago kentinin valisi 1893 yılında davanın hukuk dışı olduğunu kabul etti; asılanların masum olduğunu belirterek, o tarihte hapiste olan üç kişiyi de serbest bıraktı. 1 Mayıs kutlamalarının, genellikle sanıldığı aksine, Chicago olaylarıyla hiçbir bağlantısı yoktur.

1 Mayıs eylemlerinden bağımsız bir süreç Chicago'daki McCormick Biçerdöver Fabrikası'nda gelişti. (Bu fabrika daha sonra adını International Harvester olarak değiştirdi.) (Chicago olayları ve 1 Mayıs konusunda en kapsamlı kaynak, 1 Mayıs kararının alındığı 1889 yılının yüzüncü yıldönümünde İtalya'da yayımlanan 773 sayfalık kitaptır: Adrea Panaccione (ed.), *The Memory of May Day, An Iconographic History of the Origin and Implanting of a Workers' Holiday*, Marsilio Editore, İtalya, 1989) Bu fabrikadaki işçiler ABD'deki Emek Şövalyeleri örgütünün bir biriminde örgütlüydü. İşçiler 8 saatlik işgünü ve yevmiyelerine 2 dolar zam istedikleri için işverenle uyuşmazlığa düşmüşlerdi ve işveren 1400 işçiyi şubat ayında lokavta tabi tutmuştu. 3 Mayıs 1886 günü 300 dolayında grev kırıcı, 350-500 dolayında polisin sağladığı güvenlik altında, fabrikaya girmeye çalıştı. Polis, grev kırıcıları engellemeye çalışan işçilerin üzerine ateş açtı ve dört işçi öldürüldü, çok sayıda işçi yaralandı.

Bu saldırıyı protesto edenlerin başında anarşistler bulunuyordu. Anarşist Albert Parsons ve August Spies bu grubun önderi konumundaydı. August Spies, ABD'de Almanca olarak yayınlanan bir anarşist gazetesinin (*Arbeiter Zeitung*) yayın yönetmeniydi. 4 Mayıs 1886 günü Chicago Samanpazarı'nda bir protesto mitingi düzenlenmesi kararlaştırıldı.

Zanlıların jüri tarafından suçlu bulunmasında savcılıkça kullanılan en önemli belge, 4 Mayıs 1886 gösterileri için anarşistlerce yayınlanan miting çağrı ilanıydı. Mitinge çağrı metninin ilk biçiminde,

“işçiler, silahlanın ve tüm gücünüzle gelin” sözleri yer alıyordu. August Spies, provokasyon korkusuyla, bu cümleye karşı çıktı ve bu bölümün metinden çıkarılmasını sağladı. Ancak bu arada bir başka matbaada bu bildiri 25 bin adet basılmıştı. Bu bildirilerin hemen hemen tümü imha edildi. Ancak birkaç yüz bildiriye ulaşılamadı. Gazetede yayınlanan miting çağrısında ise bu cümle yer almıyordu (IUF, *May Day, The Origins*, 1985, s.9).

4 Mayıs 1886 günü akşam 7.30’da yaklaşık 3.000 kişinin katıldığı miting başlatıldı. August Spies ve Albert Parsons konuşmalarını tamamladıktan sonra alandan ayrıldılar. Son konuşmacı Samuel Fielden idi. Akşam saat 10.00 dolaylarında Fielden mitingin sona erdiğini bildiren konuşmasını yaparken ve o ana kadar mitingde herhangi bir olay çıkmamışken, silahlı 180 polis mitinge müdahale etti. Fielden, mitingin bitmekte olduğunu polisler anlatmaya çalışırken bir bomba patladı ve 6 polis öldü, 50’den fazla polis yaralandı. Bunun üzerine kalabalığın üzerine ateş açan polis, çok sayıda insanın ölmesine ve en az 200 kişinin yaralanmasına yol açtı (Philip S.Foner, *History of the Labor Movement in the United States, Vol.II, From the Founding of the American Federation of Labor to the Emergence of American Imperialism*, International Publishers, New York, 1955, 106). Antony Bimba ise ölen polis sayısının 7, ölen işçi sayısının 4 olduğunu belirtmektedir. (Antony Bimba, *The History of the American Working Class*, International Publishers, New York, 1927, s.187)

Bombayı kimin attığı bugün bile kesin olarak kanıtlanabilmiş değildir. Ancak, önce gözaltına alınan ve ardından kefaletle serbest bırakılıp, daha sonra kendisinden hiç haber alınmayan Rudolph Schnaubelt’in polis ajanı olduğu ve bombayı onun attığı görüşü yaygındır. Schnaubelt’in polise çalışan bir anarşist olduğu ileri sürülmektedir (Foner, 1955; 107, 111).

Miting sonrasında tutuklanan sekiz kişi (Albert R.Parsons, August Spies, Samuel J.Fielden, Eugene Schwab, Adolph Fischer, George Engel, Louis Lingg, Oscar Neebe) hakkında, ölüme sebebiyet vermektan dava açıldı. Suçlama, bu kişilerin doğrudan öldürme işine karıştıkları değil, bombanın atılmasına yol açacak konuşmalar yapmalarıydı. Yargılama sırasında hukuk dışı birçok uygulama yapıldı. Oscar Neebe 15 yıl hapse mahkûm edilirken, diğer yedi kişi hakkında idam cezası verildi. Samanpazarı’nda polisin işçilere saldırısını örgütleyen ve yöneten iki polis görevlisi ise, 1889 yılında görevi kötüye kullanmak suçundan görevlerinden atıldılar.

Örgütlü Meslekler ve İşçi Sendikaları Federasyonu 11 Aralık 1886 tarihinde Amerikan Emek Federasyonu’na dönüşmüştü. Bu örgütün yöneticisi Samuel Gompers, 4 Mayıs olayları zanlılarının yargılanması sırasında zanlıları koruyan bir tavır takındı, davayı “resmi önyargının şok edici bir örneği” olmakla suçladı (ABD Çalışma Bakanlığı, *200 Years of American Worklife*, Washington D.C., 1977, s.102). Chicago valisi, Fielden ve Schwab’ın cezalarını müebbet hapse çevirdi. Diğer beş kişi hakkındaki ölüm cezası 11 Kasım 1887 tarihinde uygulanacaktı. Louis Lingg idamdan önce hücrelerinde intihar etti. Albert R.Parsons, August Spies, Adolph Fischer ve George Engel 11 Kasım 1887 günü idam edildi.

Karl Marx’ın kızı Eleanor Marx Aveling ve eşi Edward Aveling 1886 yılında bilimsel sosyalizmi anlatmak amacıyla ABD’ye gittiler ve 1887 yılı mayıs ayında Amerikan işçi hareketi tarihiyle ilgili bir kitap yazdılar (*American Labor, The Working Class Movement in America, From Conspiracy to Collective Bargaining*, London, 1891; tıpkıbasım, New York, 1969). Kitapta “Anarşistler” başlıklı bir bölüm vardır. Bu bölümde, anarşistlerin nasıl sosyalistlere düşmanlık ettiği anlatıldıktan sonra, Chicago olaylarında tutuklanan ve idama ve hapse mahkûm edilen anarşistlerin maruz kaldığı haksızlıklar dile getirilmektedir (s.166-182).

Chicago’da yükselen işçi hareketini bastırmak amacıyla hukuk dışı bir biçimde idam edilen dört anarşistin son sözleri Lucy Parsons’un kitabında yer almaktadır. Albert Parsons’un eşi Lucy Parsons’un 1887 yılında yayımladığı kitap, Albert Parsons’un yazılarından oluşmaktadır: *Anarşizm: Felsefesi ve Bilimsel Temeli* (A.R. Parsons, *Anarchism: Its Philosophy and Scientific Basis, I. Basım 1887, tıpkı basım 1970*). Ancak kitabın sonunda idamlarla ilgili bir bölüm de bulunmaktadır. 11 Kasım 1887 günü Parsons, Spies, Fischer ve Engel idam edilecekleri yere getirildiler, boyunlarına ilmi ve başlarına çevrelerini görmelerini engelleyecek biçimde birer kukuleta geçirildi. Kitaptaki bölüm şöyledir: “Ondan sonra, kukuletaların altından şu sözcükler geldi: Spies: ‘Bir gün gelecek, bizim sessizliğimiz bugün boğduğunuz seslerden daha güçlü olacaktır.’ Fischer: ‘Yaşasın anarşi.’ Engel: ‘Yaşasın anarşi!’ Fischer: ‘Bu yaşamımın en mutlu anı!’ Parsons: ‘Ey Amerika’nın insanları,

konuşmama izin verilecek mi? Şerif Matson, bırakın konuşayım! Halkın sesinin duyulmasına izin verin! Ey...’ Ancak işaret verilmişti ve ABD devletinin görevlileri hem konuşmacıları ve hem de konuşmayı boğarak görevlerini yerine getirdiler.” (s.200).

Bir süre sonra Chicago’nun bulunduğu Illinois eyaletinin valisi değişti. Valiliğe, cesur ve dürüst bir liberal olarak tanınan John Peter Altgeld seçildi. Altgeld, 26 Haziran 1893 günü yayınladığı mesajında, Chicago olayında mahkûm edilenlerin suçlu olduklarına ilişkin kanıt bulunmadığını açıkladı ve tutuklu bulunan Samuel Fielden, Michael Schwab ve Oscar Neebe’yi serbest bıraktırdı. Altgeld, asılanların ve hapse atılanların tümüyle masum olduklarını ve önyargılı bir jüri ve yargıç tarafından mahkûm edildiklerini de ifade etti (Foner, a.g.k., 1955, s.114).

İŞÇİ SINIFLARI ENTERNASYONALİST Mİ, MİLLİYETÇİ Mİ?

Karl Marx ve Friedrich Engels’in 1848 yılı şubat ayında yayınladıkları *Komünist Manifesto* veya *Komünist Partisi Manifestosu*, “Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecekleri bir şeyleri yoktur. Kazanacakları bir dünya vardır. Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!” cümleleriyle biter (“Die Proletarier haben nichts in ihr zu verlieren als ihre Ketten. Sie haben eine Welt zu gewinnen. Proletarier aller Laender, vereinigt euch!” Marx-Engels, *Manifest der Kommunistischen Partei*, Dietz Verlag, Berlin, 1975, s.83).

1864 yılında kurulan Uluslararası İşçiler Derneği (Birinci Enternasyonal) de aynı sloganı benimsedi. Bu slogan, Komünist Enternasyonal’de yapılan eklemeye, “bütün ülkelerin proleterleri ve ezilen halklar, birleşin!” oldu. Komünist Manifesto, işçi sınıfının kapitalizmin mezar kazıcısı olduğunu da ileri sürüyordu. İnsanların birbiriyle kavga etmediği, ülkelerin ve halkların birbiriyle savaşmadığı, doğanın sunduğu olanakların adaletli bir biçimde paylaşılarak, herkesin dostluk, barış ve huzur içinde sade bir biçimde yaşadığı, insanların temel ihtiyaçlarının zorlanmadan karşılandığı, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya, çoğumuzun ütopyasıdır. Bu ütopyanın gerçekleştirilmesini tüm ülkelerin işçi sınıflarının ve ezilen halklarının birleşmesi sağlayacaksa, bu çağrı son derece önemlidir.

Dünyada bugüne kadar en çok satılan ve okunan kitapların başında Komünist Manifesto gelmektedir. Marx ve Engels’in çağrısının üzerinden 170 yılı aşkın bir süre geçti. İnsanlığın gelişiminde 170 yıl çok uzun bir süre değildir; ancak bu arada dünyamız büyük devrimlerle sarsıldı; buna karşın bütün ülkelerin proleterleri bir türlü birleşmedi. Yakın bir gelecekte de birleşecek gibi gözüküyor.

Ne oldu? Bu slogan yanlış mıydı? Yanlış mı anlaşıldı? O döneme özgü müydü? Epeyce uzak bir gelecekteki bir beklentiyi mi yansıtıyordu? Günümüzdeki durum nedir? İşçi sınıfları enternasyonalist bir anlayışla mı hareket ediyor, yoksa milliyetçiliği mi savunuyor? Enternasyonalist olmak enternasyonalist olmak anlamına geliyor mu? İşçi sendikalarının uluslararası alandaki örgütlenmeleri, enternasyonalizmi mi savunuyor, yoksa “sendika emperyalizmi”nin birer aracı mı? Bu örgütler kimin denetiminde?

Farklı ülkelerin işçilerinin kısa ve uzun vadeli somut çıkarları ortak da bu işçiler bilgisiz, cahil veya yeteneksiz olduğundan mı, ya da sermayedar sınıfın büyük baskısını yaşadıkları için mi birleşmediler? Yoksa aldatıldılar ve hâlâ aldatılıyorlar mı? Yoksa somut çıkarlarının gayet iyi farkındalar da kısa vadeli somut çıkarları farklıydı ve farklı mı? Galiba kısa vadeli somut çıkarları farklıydı ve farklı ki, 1848 yılından beri tekrarlanan çağrıya olumlu yanıt vermediler. Bu sorunların yanıtı, yalnızca sendikaların uluslararası ilişkileri ve oluşturdukları uluslararası örgütlerin politikalarıyla sınırlı olarak ele alınmamalı. Bu soruyu üç ayrı başlık altında sormak gerektiğini düşünüyorum.

Birinci başlık, işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarları çerçevesinde, uluslararası alanda sermayedar sınıfa karşı iş birliği, dayanışma ve ortak davranış eğiliminin ortaya çıkıp çıkmadığı ve bu doğrultuda atılan adımlardır. Hayat, çeşitli ülkelerin işçi sınıflarını böyle bir davranışa zorluyor mu? Sıradan işçilerden oluşan işçi sınıfları, şartların zorlamasıyla, böyle bir anlayış ve davranış içinde mi? İkinci başlık, işçi sınıfının genellikle yalnızca bir bölümünü örgütleyen sendikaların bu konudaki tavrıdır. Bu sendikalar arasında uluslararası düzeyde sermayedarlara karşı iş birliği, dayanışma ve ortak davranış eğilimi var mı? Yoksa bu örgütler, ağırlıklı olarak belirli devletlerin dış politikalarının uygulanmasında kullanılan araçlardan biri mi? Üçüncü başlık ise, siyasi mücadelede işçi sınıfını temel alan sosyalistlerin veya komünistlerin ve anarşistlerin enternasyonalist tavrı ve girişimleridir.

Bu ilişkide belirleyici olan, sıradan işçilerden oluşan işçi sınıflarının hangi koşullarda enternasyonalist, hangi koşullarda milliyetçi olduğudur. Sendikaların uluslararası düzeydeki ilişkileri, bu genel tavrın yansımasıdır. Günümüzde dünyadaki kaç işçi için bir başka ülkedeki işçi onun dostudur, müttefikidir, sınıf kardeşidir? Kaç işçi, başka ülkelerin işçileriyle uzun vadede ortak çıkarlara sahip olduğunu düşünür? Kaç işçi, başka ülkedeki hiç tanımadığı işçiler için kendisinden özveride bulunur, kendi durumunu tehlikeye atar?

Sıradan insanlar olağanüstü düzeyde gerçekçidir. Kısa vadeli somut çıkarları onları mecburen birleştirmede süreci ayrı kalmayı sürdürürler. Kısa vadeli somut çıkarları, bir araya gelmekten başka çare bırakmamışsa, bu zorunluluğa uyarlar. Kısa vadeli çıkarları için kendi işverenine, ülkesindeki sermayedar sınıfa, ülkesini sömüren güçlere karşı mücadele etmekten başka çaresi olmayan ve bu mücadele sürecinde başka ülkelerin işçilerinin yardımına, desteğine, iş birliğine ihtiyaç duyan bir işçi ve işçi sınıfı, uluslararası ilişkiyi arar ve karşısındaki de bu iş birliğinden yanaysa, karşılıklı çıkara dayalı bir ilişki gelişir. Eğer kendi işverenine ve sermayedar sınıfıyla anlaşarak, kavga/dövüşe gerek kalmadan çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirebiliyorsa, bunu tercih eder. Hele, gelişmiş kapitalist ülke işçi sınıflarında olduğu gibi, geçmişte kendi işverenlerine ve hükümetine karşı eyleme geçmiş ve yenilerek büyük bedel ödemişse, iş birliği tercihi daha güçlü olur.

Çeşitli ülkelerin işçi sınıfları arasındaki iş birliği, dayanışma, güç birliği ve belki de “birliğin” (enternasyonalizmin) önkoşulu, ülkedeki işçilerin hak ve özgürlüklerini geliştirebilmek için kendi sermayedarlarına ve/veya iktidarlarına karşı mücadele ediyor olmalarıdır. Bu mücadele yoksa, başka ülkelerin işçilerine ihtiyaç duyulmaz. Tam tersine, kendi sermayedarlarıyla birlikte başka ülkelerin işçi sınıflarının ve halklarının sömürülmesi ve bu sayede kendi ülkesinde çalışma ve yaşama koşullarının geliştirilmesi, daha kolay ve genellikle tercih edilen yoldur. Bu yolu seçen işçi sınıfları, dönem dönem kendi ülkelerinde de “sosyal ortaklarıyla” mücadele ederler; ancak bu mücadeleler kısa sürelidir ve sermayedar sınıfın iktidarını hedef alan bir anlayışla sürdürülmez. Saman alevi yükselir ve kısa sürede söner. Günümüzde Fransa ve Almanya gibi ülkelerde yaşanan çelişkiler özünde bu niteliktedir. Peki, farklı ülkelerin işçilerinin somut çıkarları onları aynı cephede birleştiriyor mu? Yoksa onları karşı cephelere mi koyuyor? Görüldüğü kadarıyla, çeşitli ülkelerin işçileri henüz aynı cephede değildir. Hatta çoğu karşı cephelerdedir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfları, tarihlerinin kısa bir döneminde, enternasyonalistti; başarı için çeşitli ülkelerin işçi sınıflarının ortak ve bütünsel bir mücadelesi gerekiyordu. Örneğin, Frederick Engels, gençlik döneminde, 1845 yılında, “tüm ülkelerin proleterleri bir ve aynı çıkara, bir ve aynı düşmana, bir ve aynı mücadeleye sahiptir” diyordu. Enternasyonalizm ve milliyetçilik aynı dönemde tarih sahnesine çıktı. Ezen ve sömüren ülkelerde de ezilen ve sömürülen ülkelerde de milliyetçilik enternasyonalizme galip geldi. Enternasyonalizm (işçilerin kader ve mücadele birliği) gerçekleştirilemedi. Sömürgeciliğin yeniden canlanması ve emperyalist döneme geçişle birlikte işçi sınıflarının enternasyonalist bir anlayışla davranması ve mücadele etmesinin nesnel koşulları ortadan kalktı. Engels daha sonraki yıllarda, “proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi ilk başta ulusal bir mücadeledir.” diyordu.

İşçi sınıflarının, hayatın zorlamasıyla enternasyonalist bir çizgiye yönelmesinden milliyetçiliğe geçişleri 19. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşti. Sermayedar sınıflar, kapitalist düzenin varlığının sürdürülebilmesi açısından işçi sınıflarının yarattığı tehdidi (özellikle 19. yüzyılın ilk yarısındaki işçi ayaklanmalarını yaşayarak) görünce, kapitalizmin mezar kazıcılarını kapitalizmin (ve sömürgecilik ile emperyalizmin) payandasına dönüştürmek ve işçi sınıflarının çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirerek onları kapitalist sistemle bütünleştirmek amacıyla önemli somut adımlar atıldılar ve başarılı da oldular.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıflarının sorunları tümüyle ortadan kalkmadı ve dönem dönem yaşanan ekonomik krizler ve savaşlar nedeniyle, çalışma ve yaşama koşulları kötüleşti de. Ancak bu ülkelerin işçi sınıfları kendi kısa vadeli çıkarlarıyla sermayedar sınıfların çıkarlarını büyük ölçüde örtüştürebildi. İşçi sınıfları, somut çıkarları gereği, enternasyonalist olmaktan çıktı, milliyetçileşti; sermayedar sınıfla olan çelişkileri azaldı, çıkarlarının ortaklaştığı noktalar arttı. Çelişkilerin sürdüğü alanlarda işverenlere ve/veya siyasal iktidarlara karşı diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla çok sınırlı bir dayanışma ve bazen iş birliği devam etti. Ancak gerek Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında, gerek

çeşitli yöresel savaşlarda görüldüğü gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfları, en önemli konularda kendi sermayedar sınıfları ve devletleriyle bütünlük içinde hareket etti.

İşçi sınıfının enternasyonalist eğiliminin geçici bir süre yeniden bir ölçüde önem kazandığı tek dönem, önceden öngörülemeyen boyutta büyük bir yıkıma ve tahribata neden olan Birinci Dünya Savaşı sonrasında işçiler arasında iş birliği yoluyla barışın korunmasının mümkün olduğunun düşünüldüğü yıllardı. Bu dönemde uluslararası sendikal örgütlerin barışın korunması konusundaki çabaları önemliydi. 1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) kurulması ve temel işçi haklarının uluslararası sözleşmelerle bir ölçüde güvence altına alınması çabası da, Birinci Dünya Savaşı sürecinde yaşanan büyük yıkımın yarattığı büyük tepkiye ve Sovyet Rusya'da güçlü bir alternatifin doğup bu alternatif çözümün 1919 yılı mart ayında kurulan Komünist Enternasyonal aracılığıyla Avrupa ülkelerine yayılması tehdidine karşı, gelişmiş kapitalist ülkelerin sermayedar sınıfları ve hükümetleri tarafından geliştirilen bir girişimdi.

Emperyalizm çağına geçilmesiyle birlikte gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının kendi ülkelerinin hükümetlerini ve sermayedarlarını destekleyerek sorunlarını önemli ölçüde çözebilmeleri mümkün oldu. Kapitalist sömürü ortadan kalkmadı; ancak sömürgelerden sağlanan kaynaklar ve sömürgelerin sağladığı diğer olanaklarla, işçi sınıflarının çalışma ve yaşama koşulları epeyce iyileştirildi, sendikal hakların ve parlamenter demokrasinin sınırları genişletildi. 1848 yılında kapitalizmin "mezar kazıcıları" olan işçi sınıfları, emperyalizmin ve kapitalizmin paydalarına dönüştü.

ENTERNASYONALİZM Mİ, MİLLİYETÇİLİK Mİ: ENTERNASYONALİZM DÖNEMİ

Çeşitli ülkelerin işçi sınıfları arasındaki ilişki, sermayedar sınıfa ve/veya iktidarlara karşı dayanışma, iş birliği veya birleşme olabilir. Marx ve Engels, "bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!" derken, ortak bir düşmana karşı dayanışmanın ve iş birliğinin ötesinde birleşmeyi öneriyordu. 19. yüzyılda toplumların ilerlemesinin önündeki güç, ülke sınırlarını aşan bir ittifak kurmuştu. Bu engelin tek bir ülkede aşılabilmesi olanaklı değildi. Başarı ancak "bütün ülkelerin işçilerinin birleşmesiyle" mümkündü. "Enternasyonalizm", önerilen bu "birleşme"dir; işçi sınıflarının kaderinin ve mücadelelerinin, ortak bir amaca yönelik bir bütünlüğün parçası haline getirilmesidir. Bu dönemde Avrupa devletlerinin birleşmesi ve Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulması konusunda öneriler de tartışılıyordu. Ancak 19. yüzyıldaki bu çağrıda sömürge halklarının bir yeri ise yoktu.

Burada, insanlığın kurtuluşunu sömürünün, savaşların ve düşmanlıkların olmadığı bir dünyada gördüğü için "işçilerin birliği"ni savunan ve enternasyonalist olanlarla, somut çıkarları gereği başka ülkelerin işçileriyle birlikte işverenlere ve/veya iktidarlara karşı iş birliği, dayanışma ve birliktelik içinde olmak zorunda kalan ve bu nedenle iş birliğini isteyen işçi kitlelerinin tavrının farklılığına dikkat çekmek gerekir. İşçilerin birliği ve işçilerin birlikteliği de birbirine karıştırılmamalıdır.

Gerçekten enternasyonalist olan bir siyasi çizgiyle, işçilerin günlük kısa vadeli somut çıkarlarının uluslararası düzeyde işçi dayanışmasını ve birliğini gerektirmesinin örtüştüğü belki de tek ciddi örgütlenme, I. Enternasyonal'di. 1864 yılında kurulan I.Enternasyonal gerçekten enternasyonalist amaçlar taşıyan gerçek bir işçi örgütüydü. Ancak emperyalizm aşamasına geçilmesiyle birlikte gelişmiş kapitalist ülkelerin işçilerinin günlük kısa vadeli somut çıkarlarının değişmesi, I. Enternasyonal'in kısa ömürlü olmasına ve somut etkisinin çok sınırlı kalmasına yol açtı.

İşçiler arasında, ortak çıkarları korumak ve geliştirmek için sermayedar sınıfa ve/veya iktidarlara karşı verilecek mücadelede dayanışma, yardımlaşma ve iş birliği, "enternasyonalist" olunmadan da gerçekleştirilebilir. Bu durumda, işçi sınıflarının mücadele hedefleri ve araçları enternasyonalist düzeyde bir bütünlüğün parçası halinde değildir; ancak her bir ülkenin işçi sınıfı, kendi çıkarlarını koruyup geliştirmeye çalışırken, çeşitli konularda ve bazen, başka ülkelerin işçi sınıflarıyla dayanışma ve yardımlaşma içine girebilir, onlarla iş birliği yapabilir. Bu süreçte, sendikaların uluslararası ilişkileri ile uluslararası sendikacılık hareketi de ayrı olaylardı.

İşçi sınıfları ve sendikaların uluslararası ilişkilerini dört ayrı dönemde ele almak gerekir. 19. yüzyılın ilk yarısında gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıflarının çalışma ve yaşama koşulları çok kötüydü. İşçilerin hayatları cehenneme dönmüştü. İşçiler, bu koşullara sert ve etkili eylemlerle yanıt verdiler. Sermayedar sınıfa ve siyasal iktidara karşı verdikleri mücadelede karşılarında yalnızca kendi

ülkelerinin sermayedarlarını ve güçlerini de bulmuyorlardı. Uluslararası bir gericilik cephesi söz konusuydu. Bu koşullarda, “kapitalizmin mezar kazıcıları” olan işçi sınıflarının somut kısa vadeli çıkarları “işçilerin birliği”nden (enternasyonalizmden) yanaydı. Sorunların aşılabilmesi için başka yol yoktu. İnsanlar bu yola yöneldi. Ancak bu dönemde birçok ülkede işçi sendikaları ve işçilerin ayrı siyasal örgütleri yoktu. Ayrıca, işçi sınıfları, onlara bu dünyada cehennemi yaşatan düzeni yıkmaya çalışıyordu; ancak yıkılanın yerine inşa edilecek bir düzen alternatifleri de bulunmuyordu. Bu dönem, biraz gecikmeli olarak, Birinci Enternasyonal’i yarattı. Birinci Enternasyonal, kuruluşundan ancak bir süre sonra alternatif bir düzenin ipuçlarını sunmaya çalıştı; ama sermayedar sınıfın ve siyasal iktidarların, işçi sınıfının “yıkıcı” potansiyeline karşı aldığı önlemler etkili oldu; Birinci Enternasyonal’in çabaları ve etkisi çok sınırlı kaldı. Sömürge ve yarı-sömürgelerde ve diğer az gelişmiş ülkelerde gelişkin bir işçi sınıfı da sendikal örgütler de yoktu. Onlar, bu “birlik” girişiminin dışında kaldılar.

ENTERNASYONALİZM Mİ, MİLLİYETÇİLİK Mİ? MİLLİYETÇİLİK ÇAĞI

İşçi sınıflarının, yaşadıkları sorunları aşabilmek amacıyla milliyetçileşmelerinin ilk dönemi, kabaca 19.yüzyılın ikinci yarısından İkinci Dünya Savaşı’na kadarki yıllardır. Bu dönemde yağmalanan ve sömürülen ülkelerden gelişmiş kapitalist ülkelere aktarılan kaynakların bir bölümü, işçi sınıflarını düzenle bütünleştirmede kullanıldı. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları (yalnızca işçi aristokrasileri değil) emperyalizmin ve kapitalizmin payandalarına dönüştürüldü.

Bu süreçte, işçi sınıfının düzen açısından “yıkıcı” tehdidine bir de sosyalizm alternatifi (ideoloji ve 1917 yılından itibaren Sovyetler Birliği olarak) eklenmişti. Buna bağlı olarak, sermayedar sınıfların ve siyasi iktidarların işçilere vermek zorunda olduğu tavizler arttı. Bu tavizler, sömürge sistemi sayesinde elde edilen kaynaklardan karşılanabildi. İşçi sınıfları, bu dönemde güçlenen milliyetçiliğin de etkisiyle, milliyetçi oldu.

Milliyetçilik işçilerin günlük somut çıkarları açısından yararlıydı, çalışma ve yaşama koşullarının iyileştirilmesinde işe yarıyordu. Ancak çeşitli ülkelerin işçi sınıfları arasında işverenlere ve/veya iktidarlara karşı sınırlı ölçüde iş birliği, yardımlaşma ve bir ölçüde dayanışma eğilimi de vardı. Emperyalist ülkelerin sendikaları da bu çizgiyi benimsedi ve uyguladı. Uluslararası sendikal örgütler de milliyetçi (ve bazen şoven, sömürgeci ve emperyalist devletlerin işbirlikçisi) çizgi izleyen sendikal merkezlerin sınırlı düzeyde iş birliğini sağlayan ve devlet politikalarını izleyen bir anlayışla hareket etti. Az gelişmiş ülkelerin bu dönemde epeyce gelişmiş olan işçi sınıfları ve sendikaları da milliyetçi (ve bazen anti-emperyalist) bir çizgi izledi. Bu süreçle birlikte işçi sınıfı enternasyonalizminin nesnel koşulları ortadan kalktı.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıflarının enternasyonalizmden tümüyle koparak milliyetçileşmelerinin ikinci dönemi, İkinci Dünya Savaşı’nın sona erdiği yıllardan 1991 yılında Sovyetler Birliği’nin dağılmasına kadarki yıllardır. Bu dönemin yaklaşık 1970’lerin ortalarına kadarki yılları Kapitalizmin Altın Çağı idi. Daha sonra ekonomik durgunluk ve krizler, ulusötesi şirketlerin artan gücü ve etkisi öne çıktı. Bu dönemde dünyanın üçte birinin komünist partileri tarafından yönetilmesi, dünya sosyalist sisteminin uzay ve silah teknolojileri konusundaki başarıları, vb., gelişmiş kapitalist ülkelerde sermayedar sınıfların ve siyasal iktidarların, ülkelerinin işçi sınıflarını kendi taraflarında tutmak için verdikleri tavizleri daha da artırdı.

Bu tavizleri, sermayedarlarına karşı ciddi ve büyük bedelli mücadeleler vermeden elde edebilen işçi sınıfları, diğer ülkelerin işçi sınıflarına da ihtiyaç duymadı. Bırakın başka ülkelerin işçi sınıflarıyla “birleşme”yi (enternasyonalizmi, kader ve mücadele birliğini gerçekleştirmeyi), hak ve özgürlükleri geliştirmek için uluslararası düzeyde iş birliği ve dayanışma bile gerekli olmadı. Uluslararası sendikal ilişkiler, ülkedeki hak ve özgürlükleri geliştirmek için mücadele araçları olarak değil, kendi devletlerinin dış politikalarının araçları olarak kullanıldı. Ancak böylece kendi devletlerine hizmet ettiklerinde, ülkelerinde elde ettikleri tavizler arttı, ilginç ve dolaylı bir biçimde ülkelerindeki hak ve özgürlükleri (bu hizmet karşılığında) gelişti.

Böylece, gelişmiş kapitalist ülke işçi sınıfları daha da milliyetçileşti. Uluslararası sendikal örgütler, “işçilerin birliğinin-enternasyonalizmin” bir aracı değildi; sermayedar sınıfa ve/veya iktidarlara karşı verilen mücadelede işçiler arasında iş birliği, yardımlaşma ve dayanışma aracı olmaktan da büyük ölçüde çıkarıldı ve emperyalist devletlerin dış politikalarının bir aracı haline dönüştürüldü. Sendikalar

ve uluslararası sendikal örgütler, çok sayıda devlet görevlisinin, özellikle bağımsızlığını yeni kazanmış eski sömürgelerde hakimiyet sağlamak amacıyla at koştuğu örgütler oldu. Emperyalist güçler arasındaki çelişki ve çatışmalar aynen uluslararası sendikal örgütlere de yansıtıldı.

Bu yıllarda az gelişmiş ülkelerde işçi sınıfları ve sendikalar güçlendi. Bu ülkelerin işçi sınıfları milliyetçileşti; ancak sendikaların bir bölümü, uluslararası sendikal örgütler aracılığıyla bazı ufak çıkarlar elde etti.

Gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki çelişki ve çatışmalar, çıkarlarını devletlerinin çıkarlarıyla büyük ölçüde özdeşleştiren işçi sınıfları arasında da sorunlara yol açtı. “İşçilerin birleşmesi” veya enternasyonalizm tümüyle hayal oldu. Sermayedarlara ve/veya iktidarlara karşı uluslararası düzeyde iş birliği, yardımlaşma ve dayanışmanın kapsamı ve sınırları da iyice daraldı.

Bu sürecin ikinci etkisi, emperyalist ülke işçi sınıflarının, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin işçi sınıflarıyla arasındaki ilişkide oldu. Bu ilişkide bırakın “işçilerin birliği”ni, iş birliği, dayanışma ve yardımlaşmanın bile nesnel temelleri ortadan kalktı. Kurulan ilişkilerin amacı, emperyalist baskı ve sömürünün sürdürülmesine dönüştü.

Ancak 19. yüzyılın son çeyreğinde, yeni kurulan işçi partilerinde (işçi partileri, sosyal demokrat partiler, sosyalist partiler) ve 1889 yılında kurulan II. Enternasyonal’de Marksizm hâkim oldu. Bu partiler ve II. Enternasyonal, söylemde işçi sınıfı enternasyonalizmini savundu, ancak dönemin somut koşulları bu enternasyonalizmin yalnızca nutuklarda ve programlarda kalmasına yol açtı. Alınan karar çoktu; bu kararları hayata geçirmenin koşullara da yoktu, bu doğrultuda ciddi çabalar ve somut önemli adımlar da. Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarları kendi devletleri ve sermayedarlarının yanındaydı. Bu nedenle, başta Birinci ve İkinci Dünya Savaşları olmak üzere her savaşta her iki tarafta da enternasyonalizm adına “birleşmeye çağrılan” işçiler birbirini katletti, milli çıkarlar veya “milli çıkarlar” olarak sunulan sermaye çıkarları adına birbirini boğazladı.

1889 yılından itibaren işçi partilerine (sosyal demokrat partilere ve sosyalist partilere) ilave olarak uluslararası sendikal örgütler ortaya çıktı. Önce uluslararası meslek örgütlenmeleri, ardından ülke sendikal merkezlerinin uluslararası örgütlenmeleri doğdu. Bu örgütlerde de bazı istisnai sendikacıların girişimleri ve kısa dönemler dışında, etkili bir işçi sınıfı enternasyonalizminden söz etmek olanaklı değildir. Ülkelerde olduğu gibi uluslararası düzeyde de sendikal örgütler siyasi görüşler ve ülkelerin farklı çıkarları doğrultusunda bölündü ve siyasi örgütlerin uzantısı ve ülkelerin çıkarlarının dolaylı temsilcileri olarak faaliyet gösterdi.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise uluslararası sendikal örgütler devletlerin dolaylı kontrolü altındaki yapılara dönüştü; bu örgütlerin yönetim kadrolarında çok sayıda gizli devlet görevlisi yer aldı. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında bu örgütler bu mücadelenin araçları haline getirildi.

İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesinden kısa bir süre sonra Soğuk Savaş başladı. Soğuk Savaş’ın önemli bir alanı, özellikle bağımsızlığını yeni kazanmış ülkelerdeki işçi sınıflarını kontrol altına alma çaba ve girişimleriydi. Türkiye gibi bağımsız ülkelerin işçi sınıfları da hedefteydi. Kabaca 1946-1973 döneminde Kapitalizmin Altın Çağı’nın yaşanması, bu yıllarda sürekli ekonomik büyümenin, tam istihdamın, sosyal refah devletinin gerçekleşmesi, sendikalaşma oranlarının artması ve işçi lehine önemli düzenlemelerin yapılması, bu konuda geniş olanaklar da sağladı.

Eski sömürgelerin bağımsızlık mücadelesi, bu ülkelerde işçi sınıfının göreceli olarak gelişkin olduğu koşullarda sürdürülüyordu. Eski sömürgelerin bu mücadelesinin kapitalist dünya doğrultusunda mı, sosyalist blokun etkisi altında mı gelişeceğinin belirlenmesinde işçi sınıflarının önemli bir rolü olacaktı. Bu nedenle, ABD ve diğer gelişmiş kapitalist ülkeler de Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler de kendi etkileri altındaki uluslararası sendikal örgütler aracılığıyla (ve bazen ikili ilişkilerle) bu sürece müdahale etmeye çalıştı. Bu dönemde uluslararası sendikal örgütlerin “enternasyonalist dayanışma” adı altında yaptığı çalışmaların çok büyük bölümü, gelişmiş kapitalist ülkelerin ve sosyalist ülkelerin dış politikalarına uygun girişimlerdi. Bu nedenle de “uluslararası dayanışma” adı altında yapılan etkinliklerin finansmanında önemli miktarda devlet parası kullanıldı.

Özellikle 1960’lardan itibaren çokuluslu şirketlerin yol açtığı sorunlar önem kazandı. İletişim ve taşımacılık alanlarında yaşanan büyük atılımlar sonucunda, şirketlerin üretimlerini dünya ölçeğinde planlama ve gerçekleştirme olanakları arttı. Ayrıca emperyalist ülkelerde artan işgücü maliyetleri,

özellikle 1970’li yılların başlarından itibaren girilen durgunluk döneminde uluslararası rekabeti artırdı. Sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesiyle birlikte ulusötesi şirketler önem kazandığında, bu şirketler, işgücü maliyetlerini düşürecekleri, daha az vergi ve sosyal güvenlik primi ödeyecekleri ülkelere kaçıma başladı.

Bu gelişme, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi örgütlerinin az gelişmiş ülkelerdeki sendikacılık hareketleriyle, yeni koşulların gerekli kıldığı farklı nedenlerle, çok daha yakından ilgilenmelerine yol açtı. Bu süreçte ağırlıklı olarak ikili ilişkiler kullanıldı. Bazen uluslararası sendikal örgütler de bir biçimde devreye sokuldu. Üretim birimlerinin Çin Halk Cumhuriyeti ve çeşitli az gelişmiş ülkelere kaydırılması, gelişmiş kapitalist ülkelerde vergi ve sigorta primi kayıplarına neden oluyor, istihdamı azaltarak işsizliği artırıyordu. Az gelişmiş ülkelerde işgücü maliyetleri yükseltilebilirse, ulusötesi şirketlerin üretim birimlerini bu ülkelere kaydırmaları engellenebilirdi. Geçmişte az gelişmiş ülkelerin işçilerinin sorunlarıyla pek fazla ilgilenmeyen veya göstermelik bir biçimde ilgilenen ve ağırlığı bu ülkelerdeki siyasal gelişmeleri etkilemeye veren uluslararası sendikal örgütler, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçilerinin çıkarlarını korumak amacıyla bu alanla ilgilenmeye başladı. Sınıf olgusunu ve anlayışını reddeden bazı uluslararası sendikal örgütler, küresel saldırıdan ve küresel saldırıya karşı küresel direnişten söz etmeye başladı.

ENTERNASYONALİZM Mİ, MİLLİYETÇİLİK Mİ: KÜRESELLEŞME ÇAĞI

Gelişmiş kapitalist ülke işçi sınıflarının kapitalist sistemle bütünleşmesinde yeni bir aşama, Soğuk Savaş’ın sona erdiği, “komünizm tehdidi”nin farklı bir nitelik kazandığı 1991 sonrası “küreselleşme” yıllarıdır. 1991 yılına kadar “komünizm tehdidi”, ülkedeki komünistlerin iktidara gelme korkusuydu. Sovyetler Birliği’nin dağılması sonrasında bu tehdit sona erdi. Ancak Çin Halk Cumhuriyeti’nin ekonomi alanındaki büyük başarılarının 2000’li yıllarda önem kazanmasıyla, farklı bir “komünizm tehdidi” ortaya çıktı. Çin Halk Cumhuriyeti, “enternasyonalist” bir anlayışla “devrim ihraç” etmek yerine, mal ihraç ederek gelişmiş kapitalist ülke ekonomilerini sıkıntıya soktu. Bu strateji, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfları ile devlet arasında, Çin’e yatırım yapan ABD kaynaklı ulusötesi şirketlerin yeniden ABD’ye dönmesi, istihdam yaratması, vergi ve sigorta primi ödemesi konularında yeni bir iş birliği ve güç birliği alanı yarattı.

Diğer taraftan, ulus ötesi şirketlerin çıkarları doğrultusunda 1970’lerin ikinci yarısından itibaren biçimlendirilen yeni uluslararası iş bölümü, az gelişmiş ülkelerde işçi haklarına yönelik saldırıları şiddetlendirdi. Ayrıca, kısa bir süre ABD’nin hakimiyetindeki tek kutuplu bir dünyanın arkasından, çok kutuplu bir dünyaya geçildi. Ekonomik durgunluk ve ekonomik krizler birçok ülkeyi etkiledi. 2008 yılından itibaren de kapitalizmin tarihinin üçüncü küresel krizi yaşanmaya başladı.

Bu koşullarda gelişmiş kapitalist ülkelerde işsizlik ve sosyal güvenlik sorunları arttı. Gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfları, artan sorunlarını çözebilmek için sermayedar sınıfa ve/veya siyasi iktidarlara karşı mücadele etmek ve bu süreçte “işçilerin birliği”ni (enternasyonalizmi) savunmak yerine, daha da şovenleşti ve emperyalist devletlerle bütünleşme düzeyini daha da yükseltti. İşini kaybetme, borçlarını ödeyememe korkusu, işçiler arasında yabancı düşmanlığının artmasına yol açtı. Enternasyonalizmin ve hatta sermayedar sınıfa ve/veya iktidarlara karşı mücadelede başka ülkelerin işçileriyle iş birliği ve yardımlaşmanın adı bile unutuldu. Uluslararası sendikal örgütler de önemini iyice yitirdi. Az gelişmiş ülkelerin işçi sınıfları ve sendikalarının çoğu da daha milliyetçi bir çizgi izlemeye başladı.

Peki, “küresel saldırıya karşı küresel direniş” çağrısı yanıt buldu mu? Milyonlarca işçi, sermayenin “küresel saldırısı”na karşı ortak bir cephede saf tuttu mu; omuz omuza verip, sermayeye karşı bir direniş cephesi oluşturdu mu? Hayır. Ulusötesi bir nitelik kazanan ve dünyanın dört bir yanında işletmeler açan ulusötesi sermayeye karşı bile farklı ülkelerin işçilerinin etkili ortak bir mücadelesi gelişemedi. Yüz milyonlara varan üyeleriyle övünen uluslararası sendikal örgütler veya çeşitli girişimler, sermayenin küresel düzeyde artan hakimiyetini sarsamadı; sarsmaya bile çalışmadı. Yüzlerce toplantı yapıldı; bu toplantılara katılanların büyük bölümü, “sendika turizmi” olarak da nitelendirilen bu etkinliklere keyifle katıldı. Ancak bu toplantıların “enternasyonalizm” veya işverenlere ve/veya iktidarlara karşı “işçi sınıflarının uluslararası düzeyde iş birliği ve dayanışması” açılımlarından sonucu, “sıfıra sıfır, elde var sıfır” oldu.

Çeşitli ülkelerin işçi sınıflarının kendi sermayedar sınıflarıyla ve diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla ilişkileri zaman içinde önemli değişimler geçirdi. Kendi sermayedar sınıflarıyla ilişkileri geliştikçe, diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla olan dayanışma ve iş birlikleri daha da zayıfladı. Küreselleşme süreci de küreselleşen sermayeye karşı küreselleşen bir direnişi değil, milli devletlerle işçi sınıfının daha da yakınlaşmasına ve işçi sınıflarının daha milliyetçi bir çizgiye kaymalarına yol açtı.

Ayrıca, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin bağımsızlık savaşlarının önem kazanması, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının kendi sermayedarları ve devletleriyle, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin işçi sınıflarının da kendi millici hareketleriyle bütünleşmesine yol açtı. Azgelişmiş ülke işçi sınıflarının kendi aralarında iş birliği ve dayanışması bile gerek bu tavır gerek mali olanakların yetersizliği nedeniyle, gerçekleşmedi. Uluslararası sendikal alanda azgelişmiş ülke işçi sınıfları arasında iş birliği sağlama girişimleri de ya devletlerinin girişimlerinin tamamlayıcısı niteliğindedir ya da sendika turizminin ötesine geçemedi; bir yarar sağlayamadı.

Günümüzde hem gelişmiş kapitalist ülkelerde hem de azgelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarları diğer ülkelerin işçileriyle birleşmelerini değil, kendi ülkelerinin devletleriyle birlikte davranmalarını gerektiriyor. Çeşitli ülkelerin işçi sınıflarının, çalışma ve yaşama koşullarına ilişkin sorunlarının çözümü için birbirlerine duydukları ihtiyaç giderek azalıyor; aralarındaki çelişkiler giderek artıyor, dayanışma ve iş birliği ihtiyacı ve eğilimleri giderek daha da önemsizleşiyor. Uluslararası sendikal örgütler de bu genel eğilime uygun hareket ediyor. Bu açıdan bakıldığında, işçi sınıflarının kendi sermayedar sınıfları ve devletleriyle yakın ilişki ve iş birliği içinde olduğunu tespit edip buna uygun işbirlikçi politikalar öneren Prusya'da Ferdinand Lassalle, İngiltere'de Fabian Derneği ve Almanya'da Eduard Bernstein, bugün geriye bakıldığında, daha "gerçekçi" görünmektedir.

Ancak kapitalizm büyük ekonomik krizler yaşadığında, emperyalizme karşı verilen başarılı mücadelelerle emperyalist sömürü iyice azaldığında ve belki sona erdirildiğinde, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarlarını koruma ve geliştirmeleri ancak kendi sermayedarlarına karşı etkili ve güçlü bir mücadeleden geçmeye başladığında, kapitalizmin dünyayı mahva götüren tüketim çılgınlığının doğa üzerindeki tahripkar etkileri ve insanı yalnızlaştıran toplumsal ilişkileri iyice yaygınlaştığında ve bunlara karşı kitlesel tepkiler oluştuğunda, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sermayedar sınıf kendi işçi sınıfını yeniden iyice ezmeye başladığında, dünya halklarının kapitalizme karşı birleşmelerinin (kader ve mücadele birliğinin, enternasyonalizmin) nesnel koşulları olgunlaşabilir.

Frederick Engels'in Friedrich Adolph Sorge'a 12-17 Eylül 1874 tarihinde yazdığı mektupta dediği gibi, "*Eskisi gibi tüm ülkelerdeki proleter partilerinin bir ittifakı olan yeni bir Enternasyonal yaratabilmek için, 1849 yılından 1864 yılına kadar geçerli olan tür bir genel baskıya gerek olacaktır.*"

İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak kutlanan 1 Mayıs, bu gerçeklik çerçevesinde değerlendirilmelidir.